

Bojová umění

Struktura předmětu

- **Bojová umění neokcidentální tradice**
    - Obecná teorie bojových umění
    - Teorie japonských bojových umění
    - Bojová umění z jednotlivých kultur
  - **Vztahy s jinými předměty:**
    - Dějiny úpolových sportů (okcidentální tradice)
    - Džúdó, Karate, Aikidó
-

Studijní literatura

- Reguli, Z. *Úpolové sporty*
  - Green, T. A. *Martial Arts of the World*
  - Nitobé, I. *Bušido*
  - Musaši, M. *Kniha pěti kruhů*
  - Jagjú Munenori. *Kniha rodinných tradic*
  - Sun'c. *O válečném umění*
  - Cleary, T. *Japonské umění války*
  - Další články ve studijních materiálech, odkazy na webové stránky
-

Název bojová umění

Častěji se používá od 1989

Nejednotné chápání:

Asijské systémy

Vše o úpolových sportech

Bojová umění – martial arts

Art:

Umění

Martial:

- Mars, syn Jova (Jupiter) a Juno , manžel Bellony a milenec Venuše (ztotožňován s řeckým Árem)
- bojový, vojenský, válečný, související s bojem a válkou

Pojem bojová umění

- Martial arts (martial ways, fighting arts, fighting sports, combatives)
  - Art martiaux
  - Kampfkunst
  - Artes marciales
  - Arti Marziali
  - Sztuki walki (sporty walki)
  - Borilačke vještine
  - боевое искусства (Спортивные единоборства, Боевые единоборства)
  - Πολεμικές τέχνες
-

Bojová umění (definice)

---

zejména pohybové systémy, které se vyvinuli ze starých způsobů boje, a které se dnes provádějí jako součást životní cesty, pro sport, sebeobranu, nebo je jejich cílem zachování tradice a kulturního dědictví.

Bojová umění a úpoly

- Vše, co se dotýká vedení války
- Techniky, taktika, technologie

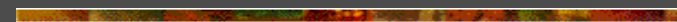
Úpoly jsou pohybovými aktivitami, pracují s kontaktem

Bojová umění a úpoly

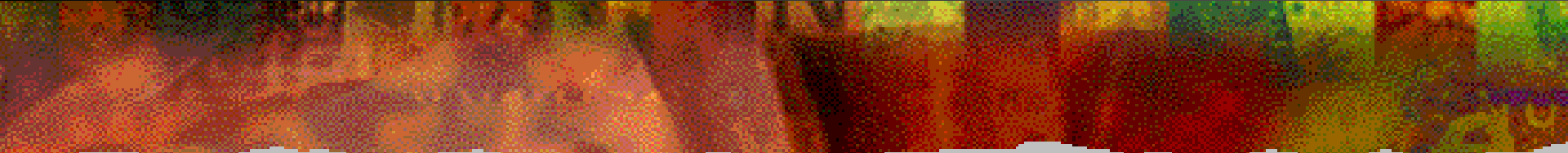

Udělejme si pořádek v pojmech:

- Úpolové sporty
- Bojová umění
- Bojové sporty

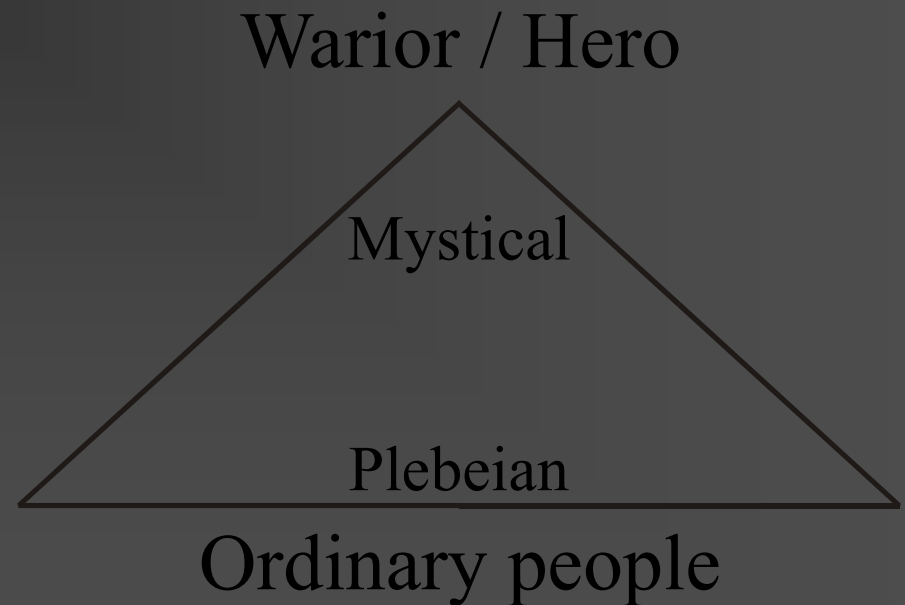
Funkce bojových umění

Historické hledisko

- Nevyhnutelnost boje – rozvoj bojových dovedností
  - Lov
  - Obrana
- Bít se znamená být
- Společenské rozdíly

Současné hledisko

- Boj tváří v tvář není nevyhnutelný
- Transformace (v procesu sakralizace) na

Soutěžní sport

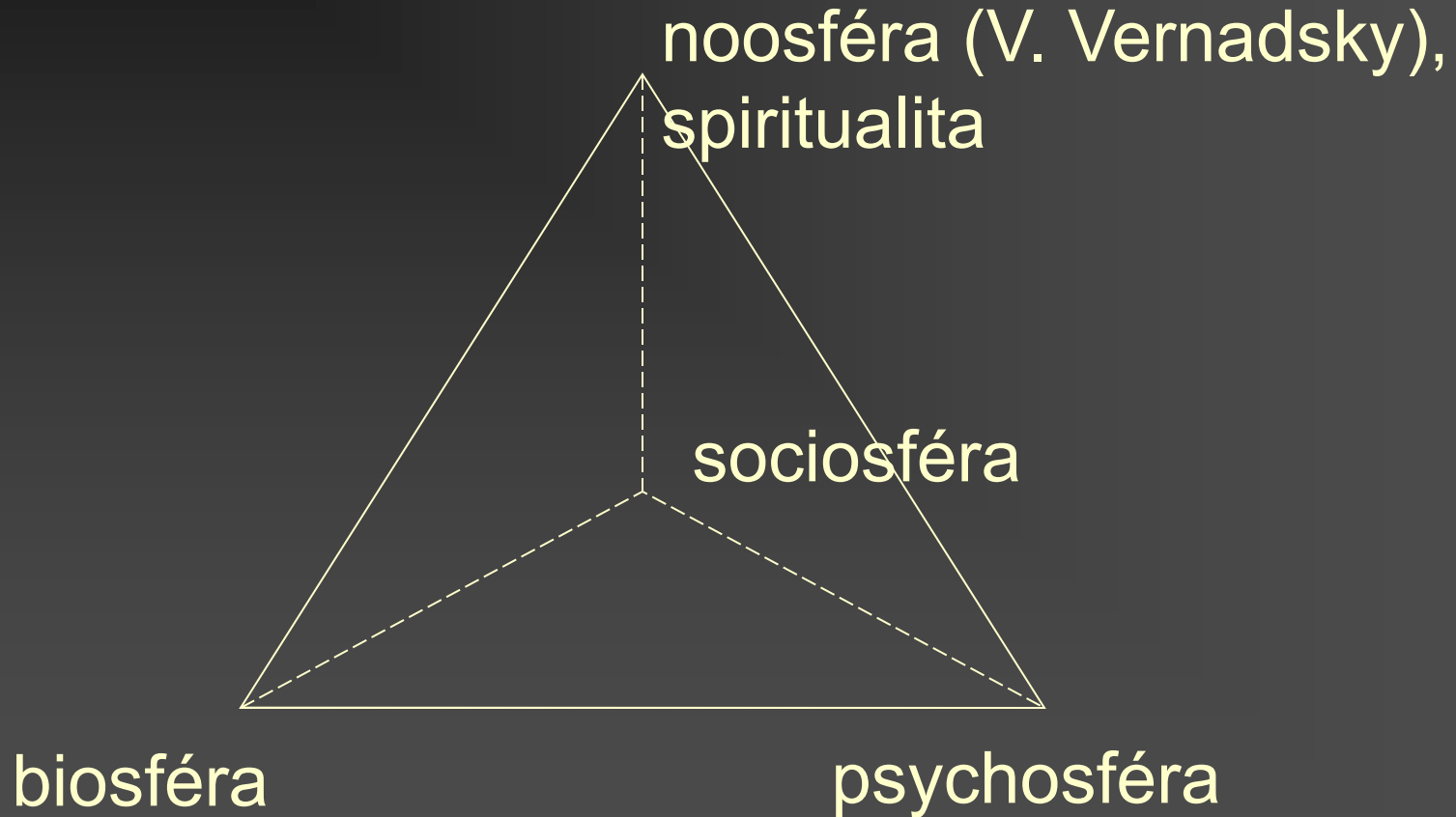
Sebeobrana

Komplexní rozvoj

Čtyřdimenzionální rozvoj (funkce)

Čtyřdimenzionální rozvoj (funkce)

■ Biosféra

- Tělesný trénink a jeho složky

■ Psychosféra

- Psychické procesy a stavy, psychomotorika

■ Sociosféra

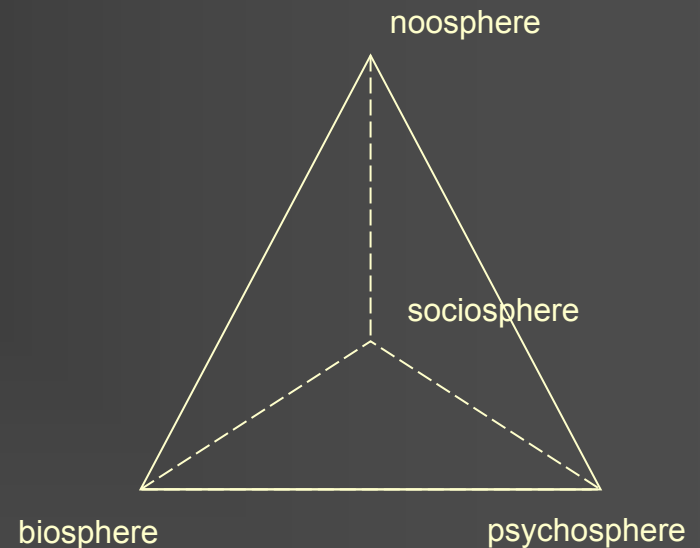
- Společenské normy

■ Noosféra (V. I. Vernadski a Teilhard de Chardin geosféra-biosféra-noosféra (ř. *νοῦς* + *σφαῖρα*)

- Někdy i spiritualita. Všechno poznání (i duchovní)
-

Funkce

- Mít zdravý, funkční organizmus a umět ho použít
- Být integrovanou lidskou bytostí
- Mít dobré sociální vztahy
- Mít smysl života

Biodromální charakter

Rozvoj těla, duše, společnosti a ducha by
měl být

kontinuální
nekončící

Celoživotní
cesta

Bojová umění z hlediska kultury

Na příkladu
japonské
kultury a
japonských
bojových
uměních

Otázky v bojových uměních (i jinde)

- co je dobré (etika)
  - co je krásné (estetika)
  - čemu můžeme věřit (víra)
-

Etika

7 ctností budó

čínský konfuciánský spis O pěti ctnostech:

Velkorysost

Spravedlivost

Náležitě chování

Moudrost

dobrá víra

Etika

7 ctností budó

Další ctnosti ovlivněné konfucianizmem:

Pokora

Pravdivost

Srdce/duch

Úcta

Loajalita

Etika

7 ctností budó

Další ctnosti ovlivněné budhizmem

Soucit

Dobromyslnost

Etika

Bojová umění byla vojenskými systémy

- etiketa (předepsané formy chování)
  - disciplína
  - příslušnost ke skupině
-

Estetika

---

sabi - opuštěnost, patina věku, stáří;

wabi - všednost, zdrženlivost, skromnost;

šibui - přirozenost, elegance, harmonie;

júgen - odmlka, náznak a podtext;

iki - jednoduchost a kvalita

Estetika

---

sui – umění užívat života bez svázanosti s těmito požitky;

aware - prázdné místo, zastavený pohyb s potencí zvuku, farby, tvaru, pohybu a podobně;

fúrjú - schopnost plynulé intuitivní tvorby,

mudžó - prchavost a pomínutelnost,

karumi - nenásilná inspirativní lehkost.

Estetika

- obliba jednoduchosti a snaha o skryté vyjádření významu
  - napodobování přírody
  - Inspirace čínskou kulturou, její transformace
-

Víra

Konfucianizmus:

Jednota jin-jang (in-jó hifumi)

Pojem tao (jap. dó)

Neokonfucianizmus:

Tzv. „energie“ ki (čínsky čchi)

Víra

Šintó:

Původní japonské animistické představy

Duchové, božství kami jsou přítomny ve
všech věcech

Zemřelý člověk se sám stává bohem

Nemá kánonickou knihu, mytologie je
částečně sepsaná v Kodžiki

Víra

Budhizmus:

Různé formy, stálá inspirace z kontinentu

Zenový budhizmus (čínsky čchan):

Očista misogi (pojem ze šintó) – satori,
kenšó

Vhled do vlastní podstaty (leštění zrcadla)

Systematika bojových umění

■ Podle používaných prostředků

■ Bojová umění **se zbraněmi**, s použitím převážně zbraní:

- sečných,
- bodných,
- úderových,
- vrhacích,
- mechanických,
- střelných,
- s použitím pomocných bojových prostředků (kupříkladu spoutávání),

Bojová umění **beze zbraní**, s použitím zejména:

- úderů různými částmi těla,
  - strkání a házení,
  - páčení kloubů,
  - škrcení,
  - držení,
  - tlaků
-

Systematika bojových umění

- Podle významu (v té-které kultuře)
    - Hlavní (lukostřelba, šerm mečem, šerm kopím, ...)
    - Vedlejší (šerm tyčí, šerm halapartnou, boj beze zbraní, ...)
    - Souběžná (bojová umění se skrytými, či malými zbraněmi, využití zemědělských nástrojů jako zbraní, ...)
-

Systematika bojových umění

- Podle příslušnosti ke společenské skupině (v té-které kultuře)
    - Bojová umění aristokratická (dvorská), nebo vojenské šlechty
    - Bojová umění náboženských představitelů (mnichů)
    - Bojová umění řemeslníků
    - Bojová umění zemědělců
    - Bojová umění sociálně vyloučených (otroci, atd.)
-

Systematika bojových umění

■ Podle místa vzniku (geografické dělení)

■ Asie

- Japonsko
- Čína
- Korea
- Indie

■ Evropa

- Francie
- Německo
- Portugalsko

■ Amerika

- Spojené státy
- Brazílie

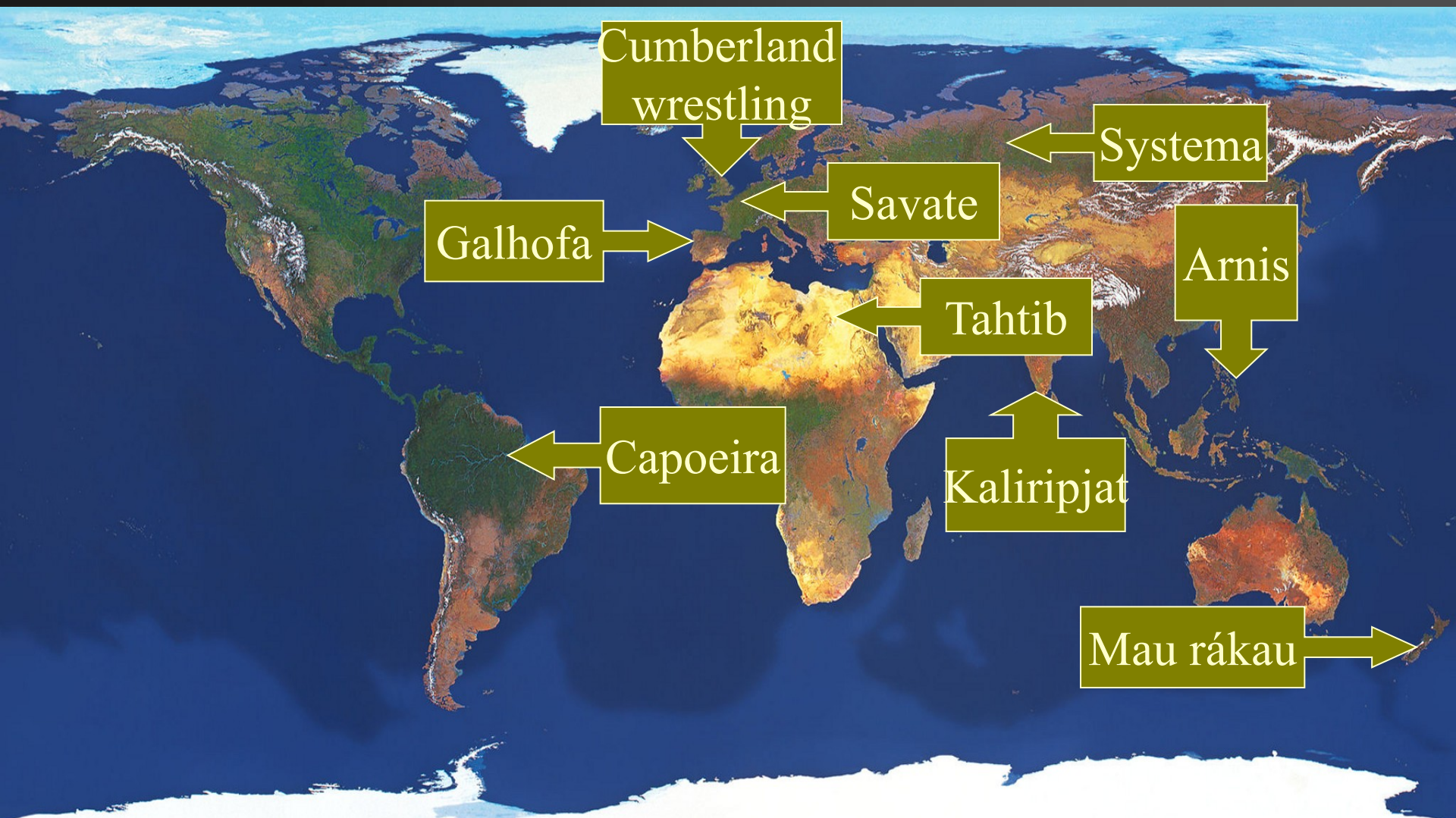
■ Afrika

- Egypt

■ Austrálie, Oceánie

Slepá mapa

Cumberland
wrestling

Systema

Galhofa

Savate

Arnis

Tahtib

Capoeira

Kaliripjat

Mau rákau

Teorie japonských bojových umění

- Systematika japonských bojových umění
    - Stará bojová umění (kobudó)
    - Moderní bojová umění (šinbudó)
  - Teoretická východiska
    - Vývoj
    - Zdroje
    - Trénink
-

Vývoj japonských bojových umění

- Zmínky o způsobech boje v mýtech (kiki), především poměřování sil (čikara kurabe)
    - Kodžiki (712)
      - Boj bohů (Takemikazuči a Takeminakata) – vítězství hodem
      - Meč jako jeden z mytických předmětů
    - Nihon šoki (720)
      - Boj hrdinů (Sukune a Kuehara) – vítězství kopem
-

Vývoj japonských bojových umění

■ Boj se zbraněmi

- Technologie výroby oceli a využití jízdy
  - Především lukostřelba, boj kopím, boj mečem
  - Po sjednocení Japonska (1603) vznik mnoha rjúha

■ Boj beze zbraní

- Především dovednost vojáků
    - Sumai (nativní způsob boje, také forma buke sumai)
    - Kumi uči (také forma joroi kumi uči)
    - Džúdžucu
-

Systematika japonských bojových umění

- Kobudó – stará, tradiční bojová umění
  - Kobudó, korjú, kobudžucu
  - Nositelem byl samuraj, příp. voják
- Šinbudó – nová, moderní bojová umění
  - Šinbudó, gendai budó
  - Nositelem může být kdokoliv
- Džucu vs dó (žádná přímá změna z jednoho na druhé zde historicky není doložitelná)

Kobudó

- Džúdžucu
  - Kendžucu
  - Sódžucu
  - Naginatadžucu
  - Kjúdžucu
  - Bódžucu
  - Hanbódžucu
  - Šurikendžucu
  - Torinawadžucu
  - Džuttedžucu
  - Nindžucu
  - **Tradiční školy ale obvykle obsahovaly různé techniky (beze zbraní i se zbraněmi) a taktiky**
-

Džúdžucu

Kendžucu

Bódžucu

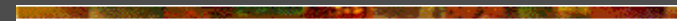

Sódžucu

Naginatadžucu

Kjúdžucu

Bugei džúhappan

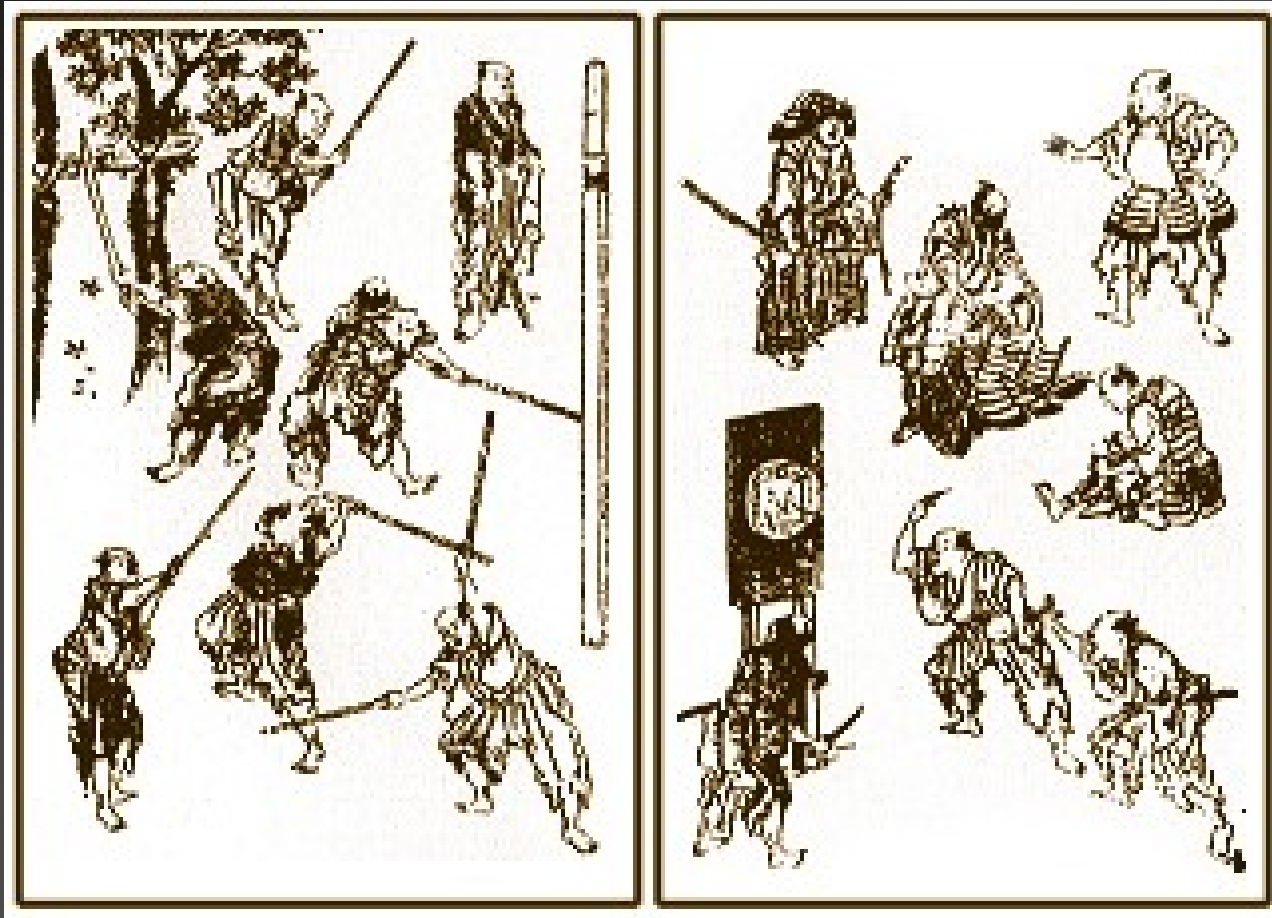

- **Kendžucu** (šerm)
  - **Battodžucu** (tasení meče)
  - **Sódžucu** (šerm kopím)
  - **Naginatadžucu** (šerm halapartnou)
  - **Kjúdžucu** (lukostřelba)
  - **Kjúbadžucu** (lukostřelba z koně)
  - **Suidžucu** (plavání)
  - **Bódžucu** (šerm holí)
  - **Nagamono** (šerm širokou halapartnou)
  - **Torimono Dógu** (použití policejních zatýkacích zbraní)
  - **Kakuši bukidžucu** (skryté zbraně)
  - **Džúdžucu** (zejména neozbrojený boj)
  - **Šurikendžucu** (vrhání malých zbraní)
  - **Hódžucu** (střelba z palných zbraní)
  - **Džóhó kaišú** (získávání informací)
  - **Čikudžó** (opevňování)
  - **Angó** (signalizace)
  - **Heihó** (strategie a taktika)
-

Bugei džúhappan

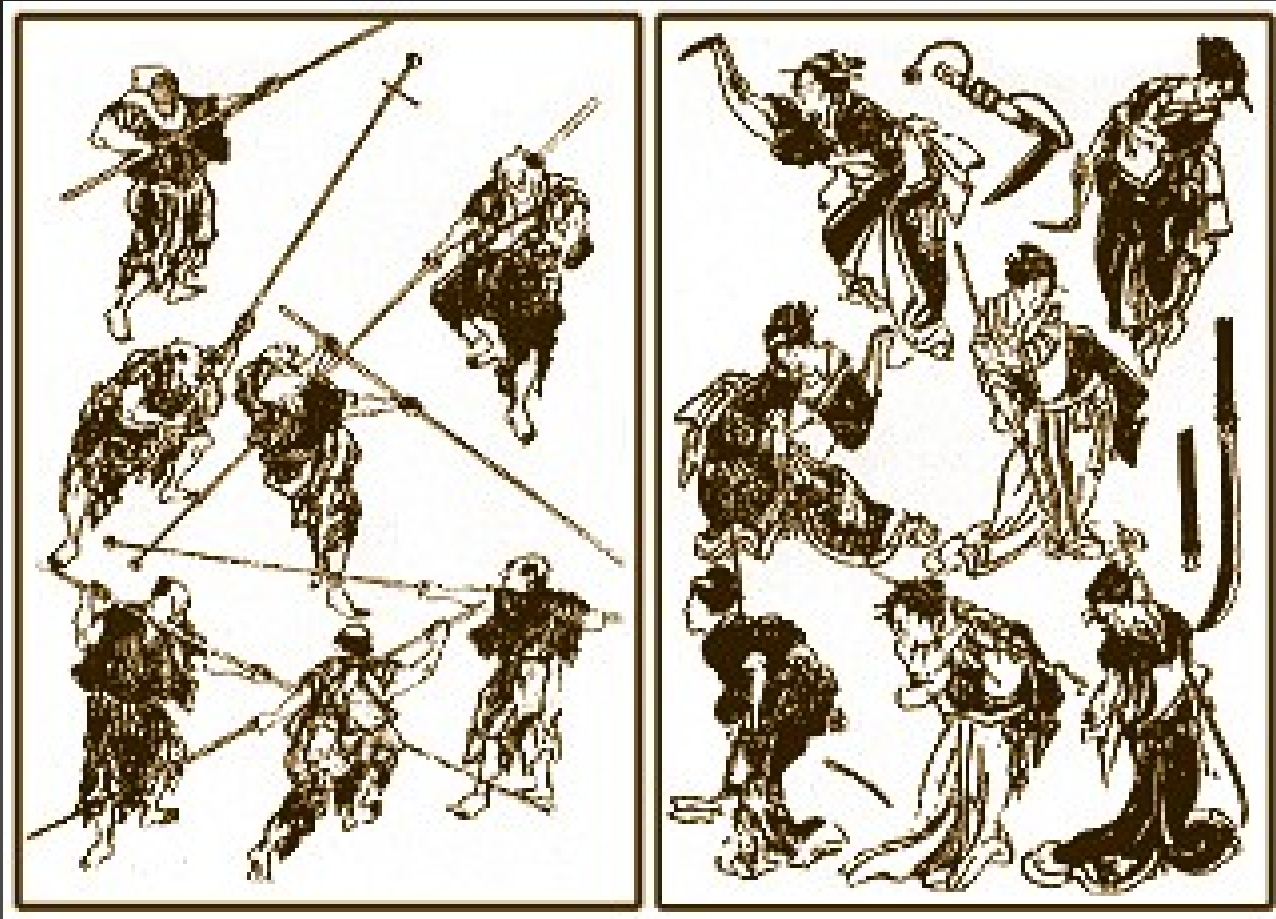

Bugei džúhappan

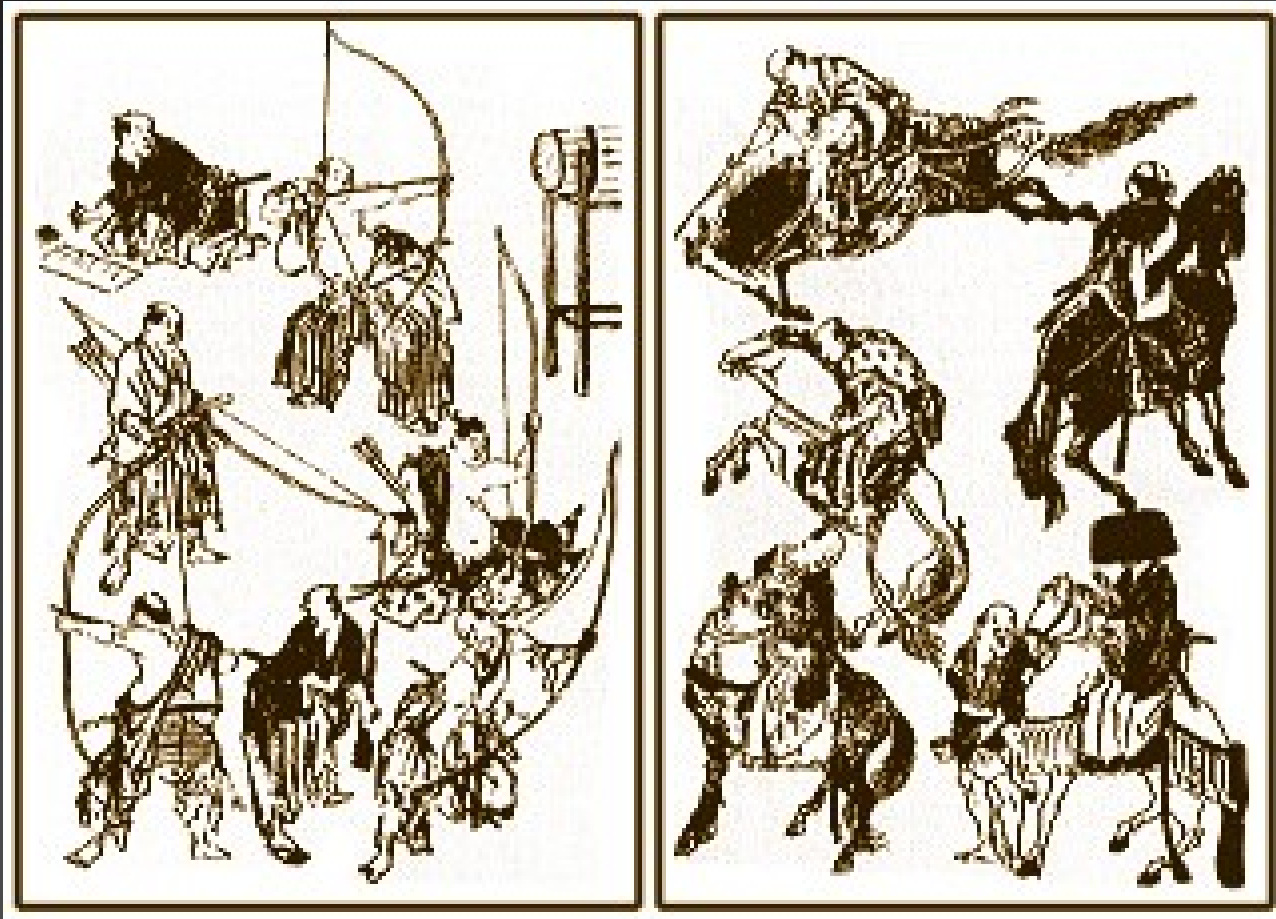

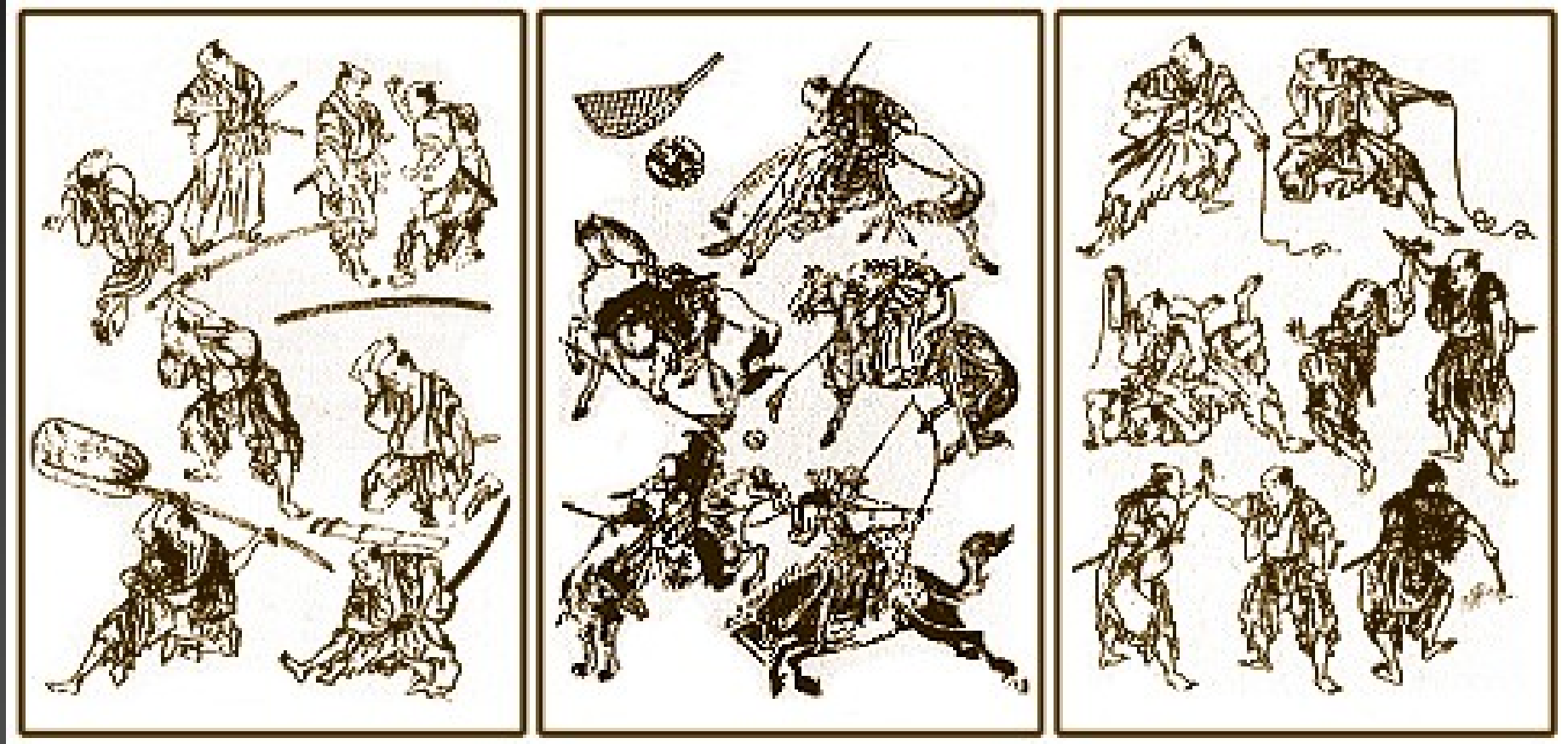
Bugei džúhappan

Bugei džúhappan

Bugei džúhappan

Džúdžucu

- Způsob obran a útoků beze zbraní, nebo s použitím malých zbraní proti jednomu, nebo více neozbrojeným, nebo ozbrojeným oponentům.
  - Zbraně
    - Kobuki (malé zbraně)
    - Hibuki (skryté zbraně)
-

Kobudó

- Nositelem byl samuraj
    - Saburomono = „ten, který očekáva příkazy“
    - Vojenská elita, jezdec
    - Třída vznikla ke konci období Heian (794 -1185)
    - Povinná umění samurajů (roku bugei, 1650)
      - Kendžucu
      - Kjúdžucu
      - Badžucu
      - Sódžucu
      - Hódžucu
      - Džúdžucu
-

Kobudó – systém výuky a zkoušek

- Existence mnoha rjúha – škol
  - Licencování prostřednictvím menkjó – soupisu dosažených technik
  - Menkjó kaiden – licence o úplném předání rjúha
  - Vzdělávací systém
    - Šóden (začátečnická úroveň)
    - Čúden (pokročilá úroveň)
    - Okuden (mistrovská úroveň)
-

Kobudó – sociální struktura

- Charakteristiky sociálních interakcí
    - Pevná formální struktura
    - Převaha vertikálních interakcí
    - Dlouhodobé (celoživotní) trvání
    - Princip seniority (čójó no džo)
    - Princip participace
    - Iniciativa přicházející sezdola
    - Preference neformálních vztahů
-

Kobudó – sociální struktura

- Sóke – „hlava rodu“, hlavní představitel školy, obvykle i vedoucí učitel, titul je obvykle dědičný
  - Šihanke – vedoucí učitel (v případě, že učitelem není sóke)
  - Šihan – „jdoucí příkladem“, učitel učitelů, mistr
  - Sensei - učitel
-

Kobudó – sociální struktura

- Učideši - vnitřní žák
  - Sotodeši - vnější žák

  - Seipai - starší žák
  - Kohai – mladší žák
-

Šinbudó

- Džúdó
- Kendó
- Naginatadó
- Karatedó
- Aikidó
- Šórinđži kenpó
- Džúkendó
- Sumó (není zcela kobudó ani šinbudó)
- Moderní školy jsou obvykle relativně úzce zaměřené, zejména kvůli soutěžím

Šinbudó – systém výuky a zkoušek

- Systém kjú a dan
    - Kjú sestupně ...3., 2., 1.
    - Dan vzestupně ... 1. (šódan), 2., 3., ...
  - Sensei, šihan (stejně jako v korjú)
  - Systém šógó (titulů) Dai Nippon Butoku Kai
    - Renši – instruktor
    - Kjóši – pokročilý učitel
    - Hanši – mistr učitel, učitel učitelů
-

Učitelé bojových umění

- Cvičení (i výuka) je prostředkem, nikoli cílem
  - Výuka probíhá prostřednictvím bezprostřední praktické zkušenosti s pohybem
  - Učitel je v první řadě neformální autoritou (žáci přicházejí k učiteli, ne opačně)
  - Výuka není časově omezena cílem, umožňuje tedy skutečně rozvíjet osobnost žáka
-

Zdroje japonských bojových umění

- Tradice (ve smyslu konfucianismu)
  - Písemné záznamy
    - Musaši Miajmoto: Gorin no šo
    - Munenori Jagjú: Heihó kadenšo
    - Záznamy jednotlivých rjúha
    - Japonské filozofické spisy
    - V teorii ale vycházeli i z čínských zdrojů
      - Konfucianistických
      - Taoistických
      - Válečných (především Sun'c)
-

Trénink japonských bojových umění

■ Cíl

- Utilitaristický
- Duchovní (především od éry Tokugawa/Edó)

■ Metody

- Především kata
  - Ale i různé způsoby (různě) volného boje
-

Trénink japonských bojových umění

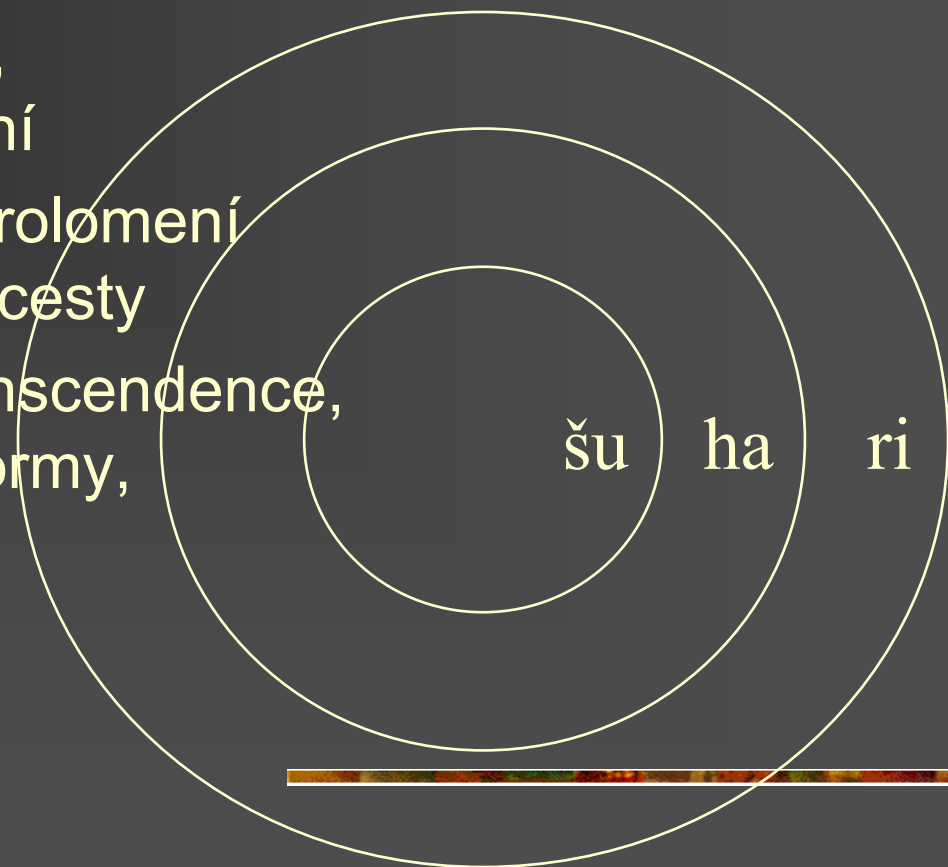

- renšú – trénink v tělesném pojetí
  - keiko – jako každodenní praxe
  - šúgjó – jako metoda k sebezdokonalování, podobně jako askeze
(z řeckého ἄσκησις *askésis* cvičení, praxe, disciplína; z ἄσκέω *askó* cvičit; původně znamenala jakoukoli formu praxe, již se upevňuje disciplína)
-

Trénink japonských bojových umění

■ Šu-ha-ri (učit se, odvázet se, přesáhnout)

- **Šu** (chránit, naslouchat): tradované znalosti, učení se základům, bezvýhradné sledování učení
- **Ha** (rozvázání, odbočení): prolomení tradice, hledání vlastní, jiné cesty
- **Ri** (opuštění, oddělení): transcendence, dokonalost, již zde nejsou formy, techniky

Trénink japonských bojových umění

- Šin – gi – tai
  - *Šin* – duch, duše, srdce, psychologická i spirituální příprava
  - *Gi* – dovednost, technika, umění, technická příprava
  - *Tai* – tělo a tělesnost, kondiční příprava

Psychofyzické principy (ki, čchi)

- Chápaní světa jako dynamické jednoty (hifumi) in – jó (čín. jin – jang)
  - Neokonfucianizmus (Ču-si)
    - Ri hokkai – princip, idea, pravzor všeho, vší hmotné existence
    - Dži hokkai – individuální, relativní projev ri hokkai
      - Tato kvalita je dána přítomností ki
-

Psychofyzické principy (ki, čchi)

- V japonštině je více než 40 pojmů vztažených ke ki
    - Vědomí, duševní zdraví
    - Zájem, záměr přesvědčení
    - Pocity, emocionalita, nálada
    - Temperament, srdce, mysl
-

Psychofyzické principy (ki, čchi)

- V bojových uměních sledujeme tři aspekty ki
    - duchovní aspekt (duch, duše, étos (ang. spirit; fr. esprit; nem. Geist)),
    - afektivní aspekt (vnímání, intuice, cit (ang. feeling, fr. intention; nem. Stimmung)),
    - psycho - fyziologický aspekt (duše, dech, dýchání (gr. psyché; ang. ether)).
-

Psychofyzické principy (ki, čchi)

- Co tedy ki není:
    - Energie (v okcidentálním smyslu – skalární veličina, schopnost látky, nebo pole konat práci)
    - Schopnost porazit protivníka mimo technické, taktické a jiné prostředky
    - Videá k nepochopení a zneužití ki/čchi:
    - [1](#), [2](#), [3](#), [4](#)
-

Teorie bojových umění

- Měli bychom znát různá bojová umění z různých kultur tak, abychom pochopili jejich společné znaky i jejich různost
  - Co nás o BU zajímá
    - Kde a jak vznikla
    - Technické prostředky
    - Výstroj a výzbroj
    - Hlavní principy
-

Japonská bojová

- sumó, okinawské kobudó, iaidó, džódó, kjúdó, kendó, naginatadó, nindžucu
- Kobudó:
  - hódžucu, sódžucu, šurikendžucu, kendžucu, džúdžucu, kenpó, battódžucu, hodžódžucu

Korejská a mongolská bojová umění

■ Korea

- Taekwondo, hapkidó, tangsudó, kumdó, jusul, judó, ssireum

■ Mongolsko

- *Bökh*

Čínská bojová umění

- Wušu vs. Kungfu (gongfu) vs. čuanfa
  - Systematika
    - Interní vs. externí styly
    - Jižní vs. severní styly
  - Čchi kung jako integrální praxe v čínských bojových uměních
-

Čínská bojová umění

- Interní styly
    - Práce s čchi
    - Imaginace

  - Externí styly
-

Bojová umění jihovýchodní Asie

- Vietnam (vo thuat)
  - vovinam (viet vo dao)
- Thajsko
  - muai thai, krabi krabong
- Barma
  - bandó, banšai, letwei

Bojová umění jihovýchodní Asie

- **Indonesie**
  - (pentjak) silat, kuntao
- **Malaisie**
  - bersilat (silat pulut, silat buah)
- **Filipíny**
  - eskrima (kali, arnis), panantukan

Bojová umění jihovýchodní Asie

■ Indie

- Kalaripajatu, mušti, dandi, pehlwani

■ Kambodža

- bokator, kbačkun boraan, pradal serei

Evropská bojová umění

■ Francie

- savate, canne de combat

■ Anglie

- bartitsu, defendu, Westmorland wrestling, Cumberland wrestling

■ Portugalsko

- jogo do pau (žogo do pau), galhofa (gal'jofa)

■ Island

- glima

■ Turecko

- yağlı güreş (jáli güreš)
-

Americká bojová umění

- Brazílie
    - capoeira
  - USA
    - kajukenbo
    - catch wrestling
-

Africká, Australská, Oceánská bojová umění

- Austrálie, Oceánie
    - koonomont togip baip
  - Nový Zéland
    - mau rákau
    - mau
  - Afrika (kupingana ngumi)
    - Tahtib (severní Afrika)
    - dambe
    - litonga (jižní Afrika)
-